

פרשת וישב תשע"ט
בניו של יעקב

בראשית פרק לז

(א) וַיֵּשֶׁב יַעֲקֹב בְּאֶרֶץ מִגְוָרֵי אֲבִיו בְּאֶרֶץ כְּנָעַן : (ב) אֵלֶּה תְּלֻדֹת יַעֲקֹב יוֹסֵף בְּרִשְׁבַּע עֶשְׂרֵה שָׁנָה הָיָה רַעַה אֶת־אָחִיו בְּצֹאֵן וְהוּא נָעַר אֶת־בְּנֵי בְלָהָה וְאֶת־בְּנֵי זֵלְפָה נְשֵׁי אֲבִיו וַיָּבֵא יוֹסֵף אֶת־דְּבָרָתָם רַעַה אֶל־אֲבִיהֶם :

רש"י

(א) וישב יעקב וגו' - אחר שכתב לך ישובי עשו ותולדותיו בדרך קצרה, שלא היו ספונים [הגונים] וחשובים לפרש היאך נתיישבו וסדר מלחמותיהם איך הורישו את החורים, פירש לך ישובי יעקב ותולדותיו בדרך ארוכה כל גלגולי סבתם, לפי שהם חשובים לפני המקום להאריך בהם. וכן אתה מוצא בעשרה דורות שמאדם ועד נח, פלוני הוליד פלוני, וכשבא לנח האריך בו. וכן בעשרה דורות שמנח ועד אברהם קצר בהם, ומשהגיע אצל אברהם האריך בו. משל למרגלית שנפלה בין החול, אדם ממשמש בחול וכוברו בכברה עד שמוצא את המרגלית, ומשמצאה הוא משליך את הצורות מידו ונוטל המרגלית. (דבר אחר וישב יעקב הפשתני הזה נכנסו גמליו טעונים פשתן, הפחמה תמה אנה יכנס כל הפשתן הזה, והיה פיקח אחד משיב לו ניצוץ אחד יוצא ממפוח שלך ששורף את כולו, כך יעקב ראה כל האלופים הכתובים למעלה, תמה ואמר מי יכול לכבוש את כולו, מה כתיב למטה (פסוק ב) אלה תולדות יעקב יוסף, דכתיב (עובדיה א יח) והיה בית יעקב אש ובית יוסף להבה ובית לקש, ניצוץ יוצא מיוסף שמכלה ושורף את כולם): (ב) אלה תולדות יעקב - אלה של תולדות יעקב, אלה ישוביהם וגלגוליהם עד שבאו לכלל יישוב. סבה ראשונה יוסף בן שבע עשרה וגו' על ידי זה נתגלגלו וירדו למצרים. זהו אחר פשוטו של מקרא להיות [דבר] דבור על אופניו. ומדרש אגדה דורש, תלה הכתוב תולדות יעקבד ביוסף מפני כמה דברים, אחת שכל עצמו של יעקב לא עבד אצל לבן אלא ברחלה, ושהיה זיו איקונין של יוסף דומה לו, וכל מה שאירע ליעקב אירע ליוסף, זה נשטם וזה נשטם, זה אחיו מבקש להרגו וזה אחיו מבקשים להרגו, וכן הרבה בבראשית רבה (פד ו). ועוד נדרש בוח וישב ביקש יעקב לישב בשלוה, קפץ עליו רוגזו של יוסף. ט צדיקים מבקשים לישב בשלוה אומר הקדוש ברוך הוא לא דיין לצדיקים מה שמתוקן להם לעולם הבא, אלא שמבקשים לישב בשלוה בעולם הזה: והוא נער - שהיה עושה מעשה נערות, מתקן בשערו ממשמש בעיניו, כדי שיהיה נראה יפה: את בני בלהה - כלומר ורגיל אצל בני בלהה, כ לפי שהיו אחיו מבזין אותן והוא מקרבן: את דבתם רעה - כל רעה שהיה רואה באחיו בני לאמה היה מגיד לאביו, שהיו אוכלין אבר מן החי, ומזלזלין בבני השפחות לקרותן עבדים, וחשודים על העריות. נ ובשלתן לקה. על אבר מן החי (לעיל פסוק לא) וישחטו שער עזים במכירתו, ולאס אכלוהו חי. ועל דבה שספר עליהם שקורין לאחיהם עבדים, (תהלים קה יז) לעבד נמכר יוסף. ועל העריות שספר עליהם, (להלן לט ז) ותשא אשת אדוניו וגו': דבתם - כל לשון דבה פרלידייץ בלע"ז [רכילות] כל מה שהיה יכול לדבר בהם רעה היה מספר: דבה - לשון (שיר ז י) דובב שפתי ישנים:

בראשית פרק לח

(א) וַיְהִי בַּעֲת הַהוּא וַיִּרַד יְהוּדָה מֵאֶת אָחִיו וַיֵּט עַד־אִישׁ עַד־לְמִי וְשָׁמוֹ חִירָה : (ב) וַיִּרְאֶשׁ יְהוּדָה בַּת־אִישׁ כְּנַעֲנִי וְשָׁמוֹ שׁוּעַ וַיִּקְחָהּ וַיָּבֵא אֵלֶיהָ : (ג) וַתְּהֵר וַתֵּלֶד בֶּן וַיִּקְרָא אֶת־שְׁמוֹ עֵר : (ד) וַתְּהֵר עוֹד וַתֵּלֶד בֶּן וַתִּקְרָא אֶת־שְׁמוֹ אוֹנָן : (ה) וַתִּסֹּף עוֹד וַתֵּלֶד בֶּן וַתִּקְרָא אֶת־שְׁמוֹ שֵׁלָה וְהָיָה בְּכַזִּיב בְּלִדְתָהּ אֹתוֹ : (ו) וַיִּקַּח יְהוּדָה אִשָּׁה לַעֵר בְּכוֹרוֹ וְשָׁמָה תָמַר : (ז) וַיְהִי עַר בְּכוֹר

רש"י

(א) ויהי בעת ההוא - למה נסמכה פרשה זו לכאן, והפסיק בפרשתו של יוסף, ללמד שהורידוהו אחיו מגדולתו כשראו בצרת אביהם, אמרו אתה אמרת למכרו, אלו אמרת להשיבו היינו שומעים לך: ויט - מאת אחיו: עד איש עדלמי - שנתת עמו:

יהודה רע בעיני ה' וימתהו ה': (ח) ויאמר יהודה לאונן בא אל־אשת אחיך ויבס אתה והקם זרע לאחיק: (ט) וינדע אונן כי לא לו יהיה הזרע והיה אס־בא אל־אשת אחיו ושחת ארצה לבלתי נתן זרע לאחיו: (י) וירע בעיני ה' אשר עשה וימת גס־אתו: (יא) ויאמר יהודה לתמר כלתו שבי אלמנה בית־אביך עד יגדל שלה בני כי אמר פרימות גס־הוא כאחיו ותלך תמר ותשב בית אביה: (יב) וירבו הימים ותמת בת־שוע אשת־יהודה וינחם יהודה ויעל על־גזזי צאנו הוא וחירה רעהו העדלמי תמנתה: (יג) ויגד לתמר לאמר הנה חמיך עלה תמנתה לנו צאנו: (יד) ותסר בגדי אלמנותה מעליה ותבס בצעיף ותתעלף ותשב בפתח עינים אשר על־דָרֶךְ תמנתה כי ראתה כי גדל שלה והוא לא־נתנה לו לאשה: (טו) ויראה יהודה ויחשבה לזונה כי כסתה פניה: (טז) ויט אליה אלה־דָרֶךְ ויאמר הבה־נא אבוא אליך כי לא ידע כי כלתו הוא ותאמר מה־תתן־לי כי תבוא אלי: (יז) ויאמר אנכי אשלח גדיעזים מרה־צאן ותאמר אס־יתנו ערבון עד שלחך: (יח) ויאמר מה הערבון אשר אתרלך ותאמר חתמך ופתילך ומטף אשר בידך ויתרלה ויבא אליה ותהר לו: (יט) ותקם ותלך ותסר צעיפה מעליה ותלבש בגדי אלמנותה: (כ) וישלח יהודה את־גדי העזים ביד רעהו העדלמי לקחת הערבון מינד האשה ולא מצאה: (כא) וישאל את־אנשי מקמה לאמר איך הקדשה הוא בעינים עלה־דָרֶךְ ויאמרו לא־היתה בזה קדשה: (כב) וישב אל־יהודה ויאמר לא מצאתיה וגם אנשי המקום אמרו לא־היתה בזה קדשה: (כג) ויאמר יהודה תקח־לה פן נהיה לבוזה הנה שלחתי הגדי הזה ואתה לא מצאתה: (כד) ויהי כמשלש חדשים ויגד ליהודה לאמר זנתה תמר פלתיך וגם הנה הרה לזוננים ויאמר יהודה הוציאה ותשרף: (כה) הוא מוצא והיא שלחה אל־חמיה לאמר לאיש אשר־אלה לו אנכי הרה ותאמר הרה־נא למי החתמת והפתילים והמטה האלה: (כו) ויבן יהודה ויאמר צדקה ממני כיעל־כו לא־נתתיה לשלה בני ולא־יסף עוד לדעתה: (כז) ויהי בעת לדתה והנה תאמרים בבטנה: (כח) ויהי בלדתה ויתר־יד ותקח המילדת ותקשר על־ידו שני לאמר זה יצא ראשנה: (כט) ויהי קמישיב ידו והנה יצא אחיו ותאמר מה־פצת על־יד פרץ ויקרא שמו פרץ: (ל) ואחר יצא אחיו אשר על־ידו השני ויקרא שמו גרם:

בראשית פרק לט

(ו) ויעזב כל־אשר־לו ביד־יוסף ולא־ידע אתו מאומה כי אס־חלחם אֶשְׂרֵהוּא אוֹכַל וַיְהִי יוֹסֵף וַפְהִיתָאָר וַיִּפֶּה מִרְאָה : (ז) וַיְהִי אַחֲרֵי הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה וַתֵּשֶׂא אִשְׁת־אֲדֹנָיו אֶת־עַיְנֶיהָ אֶל־יוֹסֵף וַתֹּאמֶר שְׂכַבָה עִמִּי : (ח) וַיִּמְאָן וַיֹּאמֶר אֶל־אִשְׁת־אֲדֹנָיו הֲוֹ אֲדֹנִי לֹא־יָדַע אֵתִי מִה־בְּבִית וְכָל אֶשְׂרֵי־שִׁלּוֹ נָתַן בְּיָדִי : (ט) אִלְנֶנוּ גְדוֹל בְּבֵית הָזֶה מִמְּנִי וְלֹא־חִשַׁד מִמְּנִי מֵאוֹמָה כִּי אִס־אוֹתָדָּ בְּאֶשֶׁר אֶת־אִשְׁתּוֹ וְאִידָ אֶעֱשֶׂה הַרְעָה הַגְּדֹלָה הַזֹּאת וְחִטָּאתִי לֵאלֹהִים : (י) וַיְהִי כַּדְּבָרָה אֶל־יוֹסֵף יוֹם וְלֹא־שָׁמַע אֵלֶיהָ לִשְׂכַב אֶצְלָהּ לַהֲלוֹת עִמָּה : (יא) וַיְהִי כִּהְיוּם הַזֶּה וַיָּבֵא הַבֵּיתָה לַעֲשׂוֹת מִלֹּאכְתּוֹ וְאִין אִישׁ מֵאֲנָשֵׁי הַבֵּית שָׁם בְּבֵית : (יב) וַתִּתְפָּשֶׂהוּ בְּבִגְדוֹ לֹאמֹר שְׂכַבָה עִמִּי וַיַּעֲזֹב בְּגָדוֹ בְּיָדָהּ וַיִּנָּס וַיֵּצֵא הַחוּצָה : (יג) וַיְהִי כִּרְאוּתָהּ כִּי־עָזַב בְּגָדוֹ בְּיָדָהּ וַיִּנָּס הַחוּצָה : (יד) וַתִּקְרָא לְאֲנָשֵׁי בֵיתָהּ וַתֹּאמֶר לָהֶם לֹאמֹר רְאוּ הֵבִיא לָנוּ אִישׁ עֲבָרִי לְצַחֵק בָּנוּ בָּא אֵלַי לִשְׂכַב עִמִּי וְאֶקְרָא בְּקוֹל גְּדוֹל : (טו) וַיְהִי כִשְׁמַעוּ כִּי־הִרְמִיתִי קוֹלִי וְאֶקְרָא וַיַּעֲזֹב בְּגָדוֹ אֶצְלִי וַיִּנָּס וַיֵּצֵא הַחוּצָה : (טז) וַתִּנַּח בְּגָדוֹ אֶצְלָהּ עַד־בּוֹא אֲדֹנָיו אֶל־בֵּיתוֹ : (יז) וַתִּדְבַּר אֵלֶיוּ כַּדְּבָרִים הָאֵלֶּה לֹאמֹר בְּאִי־הַעֲבָד הַעֲבָרִי אֶשְׂרֵה־בָּאת לָנוּ לְצַחֵק בִּי : (יח) וַיְהִי כִּהְרִימִי קוֹלִי וְאֶקְרָא וַיַּעֲזֹב בְּגָדוֹ אֶצְלִי וַיִּנָּס הַחוּצָה : (יט) וַיְהִי כִשְׁמַע אֲדֹנָיו אֶת־דְּבָרֵי אִשְׁתּוֹ אֶשֶׁר דְּבָרָה אֵלָיו לֹאמֹר כַּדְּבָרִים הָאֵלֶּה עָשָׂה לִי עַבְדָּדָ וַיַּחֲר אָפוֹ : (כ) וַיִּסַּח אֲדֹנָיו יוֹסֵף אֹתוֹ וַיִּתְּנֶהוּ אֶל־בֵּית הַסֵּהר מְלוֹם אֶשְׂרֵה־אֲסוּרֵי אֲסִירֵי הַמֶּלֶךְ אֲסוּרִים וַיְהִי־שָׁם בְּבֵית הַסֵּהר : (כא) וַיְהִי הִ' אֶת־יוֹסֵף וַיִּט אֵלָיו חֶסֶד וַיִּתֵּן חֲנוּ בְּעֵינָי שֶׁר בֵּית־הַסֵּהר : (כב) וַיִּתֵּן שֶׁר בֵּית־הַסֵּהר בְּיַד־יוֹסֵף אֶת כָּל־הָאֲסִירִים אֲשֶׁר בְּבֵית הַסֵּהר וְאֶת כָּל־אֲשֶׁר עֹשִׂים שָׁם הוּא הָיָה עֹשֶׂה : (כג) אִין שֶׁר בֵּית־הַסֵּהר רָאָה אֶת־כָּל־מְאוֹמָהּ בְּיָדוֹ בְּאֶשֶׁר הִ' אִתּוֹ וְאֶשְׂרֵהוּא עָשָׂה הִ' מִצְלִיחַ :

דברי הימים א פרק ב

(א) אֵלֶּה בְּנֵי יִשְׂרָאֵל רְאוּבוּן שְׁמַעוֹן לְנִי וַיְהוּדָה יִשְׁשָׁכָר וְזַבְלוֹן : (ב) דָּן יוֹסֵף וּבִנְיָמִן נִפְתָּלִי גָד וְאֶשֶׁר : ס (ג) בְּנֵי יְהוּדָה עֵר וְאוּנָן וְשִׁלָּה שְׁלוּשָׁה נוֹלָד לוֹ מִבַּת־שׁוּעַ הַכְּנַעֲנִית וַיְהִי עֵרָא בְּכוֹר יְהוּדָה רַע בְּעֵינָי הִ' וַיִּמִּיתֶהוּ : ס (ד) וַתִּמָּר כְּלוֹתוֹ יְלָדָה לוֹ אֶת־פְּרָצָ וְאֶת־זָרַח כְּלָבְנֵי יְהוּדָה חֲמִשָּׁה : ס (ה) בְּנֵי־פְרָצָ חֲצֵרוֹן וְחִמּוּל : ס (ו) וּבְנֵי זָרַח זְמָרִי וְאִיתּוֹ וְהִימָן וְכַלְכַּל וְזָרַע כָּלָם חֲמִשָּׁה :